

ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

ANDREA B.: Wandlungen der Betriebsorganisation bei steigendem Lohnniveau (Zmiany organizacji gospodarstw przy rosnącym poziomie płac). Bayerisches Landwirtschaftliches Jahrbuch, Monachium 1962, Sonderheft nr 2, s. 40—63.

Głównym czynnikiem powodującym reorganizację gospodarstw jest dążenie do zastępowania siły roboczej siłą mechaniczną. To również pociąga za sobą konieczność wprowadzania mniej pracochłonnych kierunków produkcji, jak również dążenie do ograniczania wielokierunkowości. Autor zaleca stosowanie mniej pracochłonnych płodozmianów, jak też wskazuje na możliwości oszczędzania pracy w innych działach produkcji, w szczególności w hodowli bydła mlecznego i mięsnego.

Oszczędzanie pracy celowe jest tylko wtedy, jeżeli przez to oszczędza się koszty najmu. Autor jest zdania, że gospodarstwa rodzinne nie będą widziały swego interesu w oszczędzaniu własnej pracy a zaoszczędzone środki finansowe będą mogły być użyte na wprowadzenie nowych środków technicznych.

Wydaje się, że intencją artykułu jest wykazanie — chociaż autor o tym wyraźnie nie mówi — że w określonych warunkach gospodarstwo winno zlikwidować czy ograniczyć najem, a oprzeć się na własnych siłach rodziny.

BUZDAŁOW I.: Ob intensyfikacji sielskowo choziajstwa (O intensyfikacji rolnictwa). Woprosy Ekonomiki 1963, nr 1, s. 63—72.

Zagadnienie intensyfikacji produkcji rolnej ujęte jest na wstępie z teoretycznego punktu widzenia. Autor podaje, że rentę różniczkową I przy danym poziomie techniki na różnych jakościowo glebach określa różnica produktywności tych gleb pod warunkiem, że nakłady są jednakowe. Natomiast rentę II, będącą miarą intensyfikacji gospodarstw, można określać jako różnicę między przyrostem produkcji i zwiększeniem nakładów.

Efektywność dodatkowych nakładów może wzrastać jedynie przez dalszy postęp techniczny, czego nie dostrzegają niektórzy ekonomiści i praktycy. Na podstawie obszernego materiału statystycznego zbadano efektywność dodatkowych nakładów w intensywnie prowadzonych gospodarstwach. Stwierdzono na przykład, że przy wzroście środków produkcji o 17%, produkcja brutto wzrosła o około 8%.

Autor podkreśla, że dalsza walka o poziom intensyfikacji rolnictwa wymaga wysiłku w kierunku usprawnienia techniki produkcji nie tylko w rolnictwie, lecz i w przemyśle dostarczającym rolnictwu mechaniczne i ekonomiczne środki produkcji.

CHOŁAJ H.: Ewolucja ekonomicznych funkcji kontraktacji produkcji rolnej. Nowe Rolnictwo, Warszawa 1963, nr 1, s. 8—11, nr 2, s. 11—13.

Kontraktacji nie można rozpatrywać jedynie jako sposobu zgromadzenia przez aparat państwowy określonych ilości wytworów rolnych. Ekonomiczna i społeczna funkcja kontraktacji o wiele wykracza poza regulowanie ściśle rynkowych stosunków podaży i popytu. Szczególnie zaznacza się to w ostatnim dziesięcioleciu.

W okresie współistnienia dostaw obowiązkowych i kontraktacji, ta ostatnia odgrywa rolę systemu uzupełniającego dostawę głównie roślin przemysłowych. Gospodarstwa kontraktujące miały tu preferencje w stosunku do nie kontraktujących, co łagodziło skutki progresji stosowanej w dostawach w odniesieniu do gospodarstw większych. Drugim czynnikiem łagodzącym progresję był system zamienników.

Kontraktacja, dając możność gospodarstwom małorolnym, zasobnym w siłę roboczą, rozwijania pracochłonnych kierunków produkcji, przyczyniła się do podniesienia dochodów tych gospodarstw.

Stopniowo system kontraktacji uwalniał się od transakcji wiązanych. Po wprowadzeniu w życie nowej polityki w 1957 roku kontraktacja stała się szczególnie środkiem włączania gospodarki chłopskiej w ramy ustroju socjalistycznego. Państwo przyjęło na siebie rolę nakładcy dostarczającego chłopu brakujących środków produkcji.

Podjęte też były próby organizowania kontraktacji zespołowej przy wykorzystaniu Kółek Rolniczych, na razie jednak nie dały one widocznych rezultatów.

Artykuł szczegółowo omawia różne organizacyjne i ekonomiczne zagadnienia związane z przebiegiem kontraktacji w minionym okresie, jak też daje sporo materiału informacyjnego i liczbowego.

CZERNIEWSKI K.: Statystyka postępu techniczno-ekonomicznego w rolnictwie. Wiadomości Statystyczne Warszawa 1962, nr 5—6 s. 2—4.

W artykule podane są określenia pojęć postępu techniczno-ekonomicznego z rozróżnieniem pojęć upowszechniania i wprowadzania postępu oraz omówione są kryteria i ramowe metody statystycznej oceny postępu techniczno-ekonomicznego. Zwrócona jest uwaga na zagadnienie właściwych kryteriów oceny pracy agronoma, w których winny być uwzględnione efekty tej pracy od strony realizowania postępu w rolnictwie.

DORNIK O.: Methoden der betriebswirtschaftlichen Gruppenberatung (Metody grupowego poradnictwa w gospodarstwach rolnych). Forschungsdienst. Wiedeń 1962, nr 12, s. 405—407

Występujące w ostatnich latach zmiany warunków produkcji rolnej, w szczególności brak siły roboczej i jej podrożenie, wzrastające umaszynowanie, zmiany relacji cen artykułów nabywanych i sprzedawanych przez rolnika — powodują konieczność zwrócenia uwagi na właściwą organizację gospodarstwa i na należyte pokierowanie procesem produkcyjnym. Większość rolników nie jest w stanie sprostać temu zadaniu samodzielnie, dlatego też niezbędne jest masowe stosowanie poradnictwa przez fachowych instruktorów.

Ponieważ najbardziej skuteczne poradnictwo indywidualne ze względu na rozmiar potrzeb nie może być stosowane, należy w pełni wykorzystywać formy poradnictwa grupowego. Istnieje dwa rodzaje tego poradnictwa: zbiorowe zwiedzanie gospodarstw oraz skrócone kursy prowadzenia gospodarstwa.

Zwiedzanie gospodarstw należy tak organizować, by uczestnicy mogli zapoznać się z prowadzeniem gospodarstw w warunkach zbliżonych do tych, w których pracują. Najlepiej gdy objaśnienia będzie udzielał sam gospodarz. Takie zwiedzanie najlepiej dokonać w tym samym gospodarstwie trzy — cztery razy w ciągu roku.

Skrócone kilkudniowe kursy prowadzenia gospodarstw powinny odbyć się wykorzystując w maksymalnym stopniu czas wolny od zajęć gospodarskich, przy tym liczba uczestników nie powinna przekraczać dwudziestu. Autor załącza program takiego kursu obliczonego na trzy dni po kilka godzin przed południem lub wieczorem. Przedmiotem wykładu ma być omówienie porównania dwóch gospodarstw, podanych jako przykład.

GÓRECKI J.: Niektóre wyniki ekonomiczne dużych gospodarstw w Szwecji. Nowe Rolnictwo, Warszawa 1963, nr 3, s. 39—43.

Analiza obejmuje 32 gospodarstwa z południowej Szwecji o średnim obszarze 200 ha za okres pięciolecia 1956—1960. Gospodarstwa te uprawiają 48—58% zbóż, 31—39% roślin pastewnych, nieznaczną ilość — zaledwie po kilka procent — ziemniaków, buraków, oleistych, włóknistych. Stosuje też na 2—10% obszaru gruntów ornych ugory. Nastawione są głównie na produkcję zwierzęcą. Obsada dużych sztuk bydła wynosi od 50 do 75 na 100 ha. Wydajność mleka od 4,3 do 4,7 tys. kg przy 4% tłuszczu.

Artykuł w szeregu tabel podaje strukturę kosztów oraz wynik końcowy tych gospodarstw. W szczególności po osiągnięciu wysokiego zysku w urodzajnym roku 1958, w następnych trzech latach zysk był ujemny. Wprawdzie otrzymane dochody pokryły wszystkie koszty produkcji, ale nie uzyskano oczekiwanej stopy renty, przyjmowanej w wysokości 5%.

IMBS B.: Organizacja i ocena efektywności rynku mleka w warunkach działania monopolu różnicującego. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie, Tom 14, Olsztyn 1962, zeszyt 2, s. 177—232. Streszczenie rosyjskie i angielskie.

W obszernym, liczącym ponad trzy arkusze druku artykule, autor omawia zagadnienie cen na rynku mlecznym w wysoko rozwiniętych krajach kapitalistycznych. Liczni producenci konkurujący ze sobą zostają stopniowo eliminowani z rynku przez monopole. To prowadzi do zmian w organizacji rynku. Z chwilą cpanowania rynku mlecznego przez monopol zachodzi konieczność różnicowania cen na mleko spożywane i na mleko przerabiane na trwałe wyroby mleczarskie. Jest to uzasadnione niższą elastycznością popytu względem ceny mleka spożywanego w porównaniu z elastycznością popytu mleka przerabianego. Monopolista może zwiększać zysk sprzedając mniej mleka spożywanego, zaś zwiększając ilość mleka przeznaczonego na przerób. Jako pomocniczy środek ograniczenia podaży mleka i jego repartycji na cele konsumpcyjne i przetwórcze monopol stosuje zwiększenie wymagań higienicznych, co przyczynia się do podniesienia jakości mleka, jednakże może przybrać też formy rygorów nie mających uzasadnienia, a zmierzających jedynie dla ograniczenia podaży. W tych warunkach monopol różniczkujący ceny nie stanowi instrumentu optymalnej równowagi rynkowej, przy tym koszty funkcjonowania rynku wykraczają poza poziom społecznie niezbędny.

KACZMARCZYK L.: Gospodarstwa zaniedbane — problem i sposoby jego rozwiązania. Wiś Współczesna, Warszawa 1963, nr 1, s. 62—71.

Na podstawie ankiety Komitetu do badań terenów uprzemysłowionych zbadano opinie 505 właścicieli gospodarstw z dwóch gromad powiatu płockiego w sprawie przejmowania przez państwo gospodarstw zaniedbanych i zaopatrzenia emerytalnego ich właścicieli.

Ankietowani wypowiedzieli się o przyczynach podupadań gospodarstw osobiście im znanych spośród bliskiego sąsiedztwa oraz podawali ogólne przyczyny podupadania gospodarstw według ich przekonania. W pierwszym wypadku — co jest charakterystyczne dla rejonu płockiego — jako najczęstsze przyczyny podano brak rąk do pracy. Jako przyczyny ogólne przeważają za duże podatki i dostawy, zła gleba, starość właścicieli.

Przeważają opinie, że gospodarstwa zaniedbane zasługują na pomoc, jeżeli upadek gospodarstwa nastąpił nie z winy właściciela. Rolnicy niezdolni do pracy powinni otrzymywać rentę, natomiast gospodarstwa nie mające szans rozwoju należy przejąć za odszkodowaniem i znaleźć dobry sposób ich zagospodarowania.

W sprawie zagospodarowania przyjętej ziemi przeważa pogląd, że należy sprzedać ją lub wdzierżawić rolnikom indywidualnym (78% odpowiedzi), oddanie kółku rolniczymu proponuje 9,7% ankietowanych, przyłączenie do PGR — 7,5%.

Autor zastrzega się, że na wyciąganie wniosków generalnych z ankiety obejmującej pięćset-osobową reprezentację mieszkańców dwóch gromad jest jeszcze za wcześnie.

KIERUL Z., KOSICKI J., MANIECKI F.: Postęp techniczny w rolnictwie PGR. Nowe Drogi, Warszawa 1963, nr 16—30.

W ogólnej tendencji przewagi gospodarki wielkotowarowej nad chłopską, niektóre gospodarstwa państwowe pozostają w tyle. Jako przyczynę tego autorzy wskazują, że pomimo wzrostu zadań dopływ środków do PRG jest niedostateczny. Dla stworzenia możliwości i warunków podniesienia poziomu PGR niezbędna jest koncentracja środków. Swoje wywody autorzy ilustrują liczbami, które wykazują, że koncentracja ta i odpowiadające jej wyniki są znacznie większe (około 2—3-krotnie) w województwach łódzkim, poznańskim, bydgoskim, opolskim i wrocławskim niż w pozostałych.

Autorzy zwracają uwagę, że postęp techniczny korzystny ze społecznego punktu widzenia nie zawsze jest korzystny dla przedsiębiorstwa ze względów formalnoprawnych, biorąc pod uwagę warunki kształtowania kosztów. Modernizacja opłaca się wówczas, gdy zwiększeniu wydajności pracy będzie towarzyszyć wzrost płac.

Niezbędne jest dokładne poznanie procesów technologicznych w różnych działach produkcji, uwzględniając również ekonomikę i organizację produkcji.

Wnioski i spostrzeżenia autorów dotyczące postępu technicznego w PGR mogą odnosić się do całego naszego rolnictwa.

KUBICA J., KRÓL B., ZABIEROWSKI K.: **Problematyka i metoda badań terenowych z zakresu ekonomiki rolnictwa i organizacji gospodarstw rolnych**. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie. Ekonomista, Kraków 1962, nr 2, s. 3—29, streszczenie angielskie i rosyjskie.

Artykuł jest poświęcony technice ankietowania gospodarstw chłopskich przy badaniach terenowych w oparciu o metody naukowe. Podane są ogólne zasady doboru losowego i celowego w zależności od warunków i cech charakterystycznych badanej reprezentacji. Na szczególne podkreślenie zasługuje podanie przez autorów szeregu wskazówek praktycznych ankietowania gospodarstw. Wskazówki te są zaczerpnięte z własnej praktyki. Przytoczony materiał ankietowy obejmuje dane z 92 gospodarstw w dwóch wsiach powiatu nowosądeckiego. Dane te są porównywane z wynikami spisu powszechnego Głównego Urzędu Statystycznego z 1953 roku. Autorzy wykazują występujące różnice i wyjaśniają ich istnienie.

LUFT H., RICHTER M.: **Zur konsequenten Durchsetzung einiger ökonomischer Gesetze des Socialismus in der LPG** (O konsekwentnym stosowaniu niektórych praw ekonomicznych socjalizmu w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych). Wirtschaftswissenschaft, Berlin 1963, nr 2, s. 173—184.

Pomimo tego, że poziom rolnictwa NRD należy do przodujących w skali światowej, to jednak przed rolnictwem socjalistycznym Niemiec stoi zadanie dalszej intensyfikacji. Pogląd np., że należy utrzymywać mniej krów, by drogą lepszego żywienia zapewnić wyższą ich wydajność jest niesłuszny. Należy realizować jednocześnie obydwa cele — zwiększenie ilości i wydajności pogłowa. Na tej drodze osiąga się dalszy etap intensyfikacji — najpierw przez zwiększenie żyzności gleby, a następnie przez większą staranność w uprawie i pielęgnacji roślin. Z kolei wyższy poziom agrotechniki związany jest nieodłącznie z postępem mechanizacji. W ten sposób zamyka się łańcuch środków zmierzających do intensyfikacji socjalistycznego rolnictwa.

Z prawa planowego proporcjonalnego rozwoju gospodarki narodowej wynikają nowe zadania planowego kierowania spółdzielniami produkcyjnymi. Należy to tak rozumieć, że przy kierowniczej roli Państwa w realizacji zadań produkcyjnych czynnik społeczny w spółdzielni produkcyjnej, wykorzystując siły fachowe, musi mieć decydujące znaczenie.

MAJDAK J.: **Rozwój gospodarki rolniczych spółdzielni produkcyjnych w latach 1959—1961**. Gospodarka Planowa, Warszawa, 1963, nr 1 s. 39—46.

Artykuł zawiera szereg danych statystycznych dotyczących rozwoju spółdzielczości produkcyjnej w rolnictwie za ostatnie lata. Przeciętny rozmiar spółdzielni zwiększył się w omawianym trzyleciu z 131 ha do 148 ha.

W strukturze zasiewów nastąpiły nieznaczne zmiany: zmniejszył się udział zbóż (z 58,7% do 54,5%) przy wzroście udziału roślin przemysłowych (z 9% do 10,7%). Plantacje kontraktowane obejmowały w r. 1961 20% obszaru zasiewów.

Zużycie nawozów na 1 ha użytków rolnych wzrasta: obornika z 40,4 do 48,6 t, nawozów sztucznych z 58,2 do 71,1 kg. Plony 4 zbóż wzrosły z 17,3 do 19,1 q, plony ziemniaków ze 113 do 126 q, buraków cukrowych z 256 do 262 q.

Wzrosła też obsada inwentarza na 100 ha użytków rolnych: bydła z 37,9 do 41,3 sztuk, w tym zespołowego z 14,0 do 19,4 sztuk, trzody chlewnej z 56,6 do 62,1 sztuk. Produkcja w przeliczeniu na 1 ha użytków wzrosła: mleka ze 172 do 206 ltr, żywności ogółem z 22,8 do 28,7 kg.

Znacznie wzrosł park maszynowy, w szczególności traktory z 1580 do 2366 sztuk, jak i inne nakłady inwestycyjne.

Ten pomyślny rozwój spółdzielni produkcyjnych, gdzie wszystkie działy produkcji wykazują tendencję rozwojową, przyczynił się do ogólnego wzrostu dochodów. W szczególności dochód ogólny wzrosł: na 1 ha użytków rolnych z 2025 do 2516 zł, na 1 rodzinę z 17 587 do 22 945 zł.

ROSENKRANZ O.: **„Der Übergang zu industriemässiger Production in der Landwirtschaft”** (Przejście do metod przemysłowych w rolnictwie). Zeitschrift für Agrarökonomik, Berlin 1963, nr 2, s. 53—56.

Przejście do form przemysłowych w produkcji rolnej stanowi czynnik niwelujący różnice istniejące dotąd pomiędzy wsią i miastem. Autor omawia następujące zadania stojące przed rolnictwem: osiągnięcie wyższych kwalifikacji przez fachowych pracowników rolnych i specjalistów: przejście do form wielkiej pro-

dukcji i zwiększenie koncentracji produkcji w gospodarstwach; specjalizację i kooperację przedsiębiorstw; rozwój mechanizacji poszczególnych procesów produkcyjnych, działów produkcyjnych i całych gospodarstw przy zwiększeniu automatyzacji i zastąpieniu pracy żywej pracą uprzedmiotowioną; wynajdywanie nowych źródeł surowców i energii zwiększających produkcję i zmniejszających nakłady.

Przyszłość rolnictwa socjalistycznego nie leży tylko w wykorzystaniu ziemi, lecz w pełnym zastosowaniu nowoczesnej techniki przy użyciu środków produkcji i zwiększeniu wydajności pracy.

SCHAEFER-KOHNERT W.: **Betriebsgröße und Arbeitswirtschaft unter dem Einfluss der Technik** (Wielkość gospodarstw i wkład pracy pod wpływem techniki) Bayerisches Landwirtschaftliches Jahrbuch, Monachium 1962, Sonderheft nr 2, s. 20—39.

W ciągu ostatniego trzydziestolecia koszty robocizny w stosunku do cen pszenicy znacznie wzrosły, wówczas gdy koszty eksploatacji traktorów w relacji do cen pszenicy zmniejszyły się. Ilość sił roboczych zmalała.

W dziesięciolecie 1950—1960 ilość zatrudnionych w rolnictwie spadła z 4 do 2,5 mln osób, jednocześnie kapitał maszyn w rolnictwie wzrósł z 5 do 12 mld marek. Nastąpiła też zmiana struktury agrarnej: gospodarstwa w grupie 10—100 ha zwiększyły swój obszar kosztem najmniejszych i największych.

Na tle tego obrazu rozwoju rolnictwa autor rozpatruje możliwości i granice mechanizacji w gospodarce chłopskiej. Wyprowadza stąd wniosek, że współczesne środki techniczne rolnictwa dostosowane są do stanu sił roboczych w gospodarstwie w ilości jednej lub dwóch osób. Tym samym — zdaniem autora — procesy koncentracyjne nie przeciwdziałają rozwojowi gospodarstw rodzinnych. Uważa on, że gospodarstwa rodzinne przyszłości będą inaczej zorganizowane niż obecnie. Rolnikowi będą postawione zadania, wymagające od niego wysokich kwalifikacji.

SEUSTER H.: **Betriebsorganisatorische Entscheidungen mit Hilfe der parametrischen Programmierung** (Ustalenia z zakresu organizacji gospodarstw przy pomocy programowania parametrów), Berichte über Landwirtschaft, Hamburg 1962, nr 4, s. 799—812, streszczenie angielskie i francuskie.

Stosowanie metody programowania liniowego w badaniach ekonomiczno-rolniczych staje się coraz bardziej powszechne. W większości tych badań, jak i w omawianym artykule zastosowano podobny układ, wprowadzenie teoretyczne, przykład rachunku optymalizacji, przykład praktyczny optymalizacji konkretnego gospodarstwa (w danym wypadku czterdziesto hektarowego o dość ograniczonej ilości współczynników), wynik.

W przykładowym gospodarstwie zostały określone optymalne warunki tuzzu trzody chlewnej. Jednakże najbardziej interesujące są następujące ogólne uwagi autora odnośnie stosowania metod programowania liniowego. Pomimo postępów ekonometrii metody te nie mogą być uznane za doskonałe. Przyjmowanie liniowej zależności parametrów jest umowne, gdyż w rzeczywistości przeważnie to nie występuje. Doceniając nawet ograniczone możliwości wykorzystywania tych metod, autor podkreśla konieczność dalszych poszukiwań dla ich udoskonalenia, co może doprowadzić do odkrycia innych metod bardziej precyzyjnych.

SKOMROCH W.: **Bestimmungsgründe und Berechnung des Zinsanspruchs** (Podstawy oprocentowania i jego określenie). Berichte über Landwirtschaft, Hamburg 1962, nr 4, s. 813—844, streszczenie angielskie i francuskie.

Autor przedstawia obszerny przyczynek dotyczący teorii procentu w gospodarce kapitalistycznej. Podkreśla w kształtowaniu procentu różnice motywów decyzji wierzycieli i dłużników oraz odmienne motywy decyzji przedsiębiorców-inwestorów. Odgrywa tu rolę panująca stopa procentowa, wartość pieniądza, okres kredytu i jego amortyzacja.

Rozważania autor mają charakter wysokiej abstrakcji matematycznej, są przeto w małym stopniu użyteczne do bezpośredniego wykorzystania przez praktykę.

Autor stosuje szereg nomogramów, które m. in. mają ułatwiać kalkulacje procentów składanych.

SMIT C. P. G. J.: **International comparison of food consumption data** (Międzynarodowe porównanie danych o spożyciu żywności). Monthly Bulletin of Agricultural Economics and Statistics, Rzym 1962, nr 12, s. 1—7.

Początek badań spożycia żywności w skali międzynarodowej datuje się od roku 1936. Badania te były dokonane przez Międzynarodowy Instytut Rolnictwa, jako zalecone przez Ligę Narodów. W okresie wojennym badania takie były prowadzone z jednej strony przez aliantów, obejmując Stany Zjednoczone, Kanadę i Zjednoczone Królestwo, z drugiej strony przez Niemcy, obejmując także kraje okupowane.

Po wojnie czwarta sesja FAO w 1948 r. zaproponowała badania bilansów żywnościowych przez różne kraje, w wyniku czego w roku 1949 opublikowano wyniki z 41 krajów. W roku 1955 i w następnych latach opracowania bilansów żywnościowych w skali międzynarodowej były kontynuowane. Autor szczegółowo omawia warunki uzyskania tych danych w różnych krajach. Porównywalność tych danych jest jednak utrudniona ze względu na różnice metod ich zbierania, jak i niekiedy brak niezbędnych materiałów statystycznych.

W omawianym artykule zostało dokonane porównanie spożycia żywnościowego ośmiu krajów z różnych kontynentów (Austria, Finlandia, Ghana, Irlandia, Włochy, Holandia, Zjednoczone Królestwo USA). Porównanie to obejmuje ważniejsze artykuły (zboża, korzeniowe i bulwiaste, cukier, mięso, przetwory mięsne, ryby, mleko i przetwory mleczne).

SMOLEŃSKI K.: **O metodzie opracowania terenowych bilansów siły roboczej w chłopskich gospodarstwach rolnych**. Gospodarka Planowa, Warszawa 1963, nr 1, s. 53—56.

Ustalenie rozmiarów zapotrzebowania siły roboczej w gospodarce chłopskiej dokonuje się na podstawie danych dotyczących wielkości zatrudnienia w okresie szczytowym w miesiącach letnich i jesiennych (okres żniwno-wykopkowy). Potrzeby siły roboczej w skali średnio-rocznej określa się stosując odpowiedni wskaźnik przeliczeniowy, wyrażony w procentach. Wynosi to średnio dla Polski 85% w stosunku do zapotrzebowania szczytowego. Zapotrzebowanie siły roboczej w okresie stu dni szczytu letnio-jesiennego oblicza się według norm pracy przy wykonywaniu głównych zadań produkcyjnych łącznie z pracami pomocniczymi. Autor wyodrębnił normy dla 32 takich zadań, jako przykładowe i miarodajne dla przeciętnych warunków Polski, zalecając różniczkowanie tych norm dla warunków terenowych.

Na tej podstawie obliczono ogólne zapotrzebowanie pracy w całym kraju w okresie od 1. VII. do 31. X. 1960 w tys. robotniko-dni, przeliczając następnie na niezbędną ilość — wynosi ona 4 805 tys. robotników. Ponieważ bilans zawodowo czynnych w tym okresie w przeliczeniu na pełnozatrudnionych wynosił 4 138,2 tys. osób, deficyt w tys. robotników przeliczeniowych wynosił 667 tys. osób.

Przedstawiona metoda obliczeń bilansów siły roboczej może służyć jako przykład przy pracach nad tym zagadnieniem w przekroju terenowym. Autor podaje szereg wskazówek praktycznych dotyczących metody obliczeń.

STÜBLER E.: **Technik und bauliche Gestaltung des Wohnhauses im landwirtschaftlichen Betrieb in ihrer Bedeutung für den Arbeitszeitbedarf** (Znaczenie techniki i kształtu budowy domu mieszkalnego w gospodarstwie rolnym dla zapotrzebowania czasu pracy). Landtechnik, Monachium 1963, nr 1/2, s. 13—24.

Na podstawie szczegółowego zbadania pracy gospodni w chłopskim gospodarstwie domowym autorka określa pracochłonność różnych czynności oraz ich charakter pod względem możliwości zastąpienia pracy ręcznej bardziej wydajną pracą maszynową. W szczególności zostały określone czynności nie dające się w ogóle zmechanizować oraz trzy grupy czynności podlegających zmechanizowaniu w różnym stopniu — od posługiwania się prostymi urządzeniami i maszynami do maksymalnego zmechanizowania i zautomatyzowania.

Autorka podkreśla konieczność racjonalizowania wewnętrzznego rozkładu mieszkania i urządzenia kuchni jako niezbędnego warunku uniknięcia zbędnego przechodzenia z miejsca na miejsce przy wykonywaniu określonych czynności.

Artykuł podaje szereg tabel określających pracochłonność różnych czynności oraz schematy racjonalnego rozkładu wewnętrznego mieszkania i kuchni.

TEPICHT J.: **Ekonomiczne warunki socjalistycznego rozwoju wsi.** Ekonomista, Warszawa 1962, nr 6, s. 1321—1349, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Ewolucja rolnictwa w Polsce dokonuje się przez przejście od kapitalizmu do socjalizmu i przez unowocześnienie systemu gospodarowania.

Więź gospodarstw chłopskich z kierującym nimi sektorem uspołecznionym odbywa się głównie za pomocą kontraktacji, stanowiącej bazę wyjściową do rozwijania i rozszerzania integracji pionowej w formie systemu nakładczego. Unowocześnienie natomiast gospodarstw wymaga intergracji poziomej w postaci więzi gospodarstw chłopskich między sobą, w ramach pracy kółek rolniczych. Oba kierunki łącznie powinny zapewnić tworzenie gospodarki socjalistycznej w rolnictwie.

Artykuł daje przegląd aktualnej sytuacji gospodarki chłopskiej, w szczególności omawia strukturę ludnościową, stosunki rynkowe, strukturę dochodu rolniczego, główną uwagę koncentrując na środkach oddziaływania na produkcję.

WOS A.: **Próba określenia towarowości netto produkcji rolniczej.** Nowe Rolnictwo, Warszawa 1963, nr 2 s. 38—41

Określenie towarowości produkcji rolniczej jako całości, jak też towarowości poszczególnych wywtorów, oparte jest na próbie oszacowania teoretycznej wielkości działki ziemi produkującej dla potrzeb rynku tzw. (działka rynkowa). Ta pośrednia droga określenia towarowości zastosowana jest w celu uwzględnienia w rachunku brutto tej części produkcji, która jest sprzedawana w formie przetworzonej, zaś w rachunku netto również z uwzględnieniem dokupna.

Autor przeprowadza szacunek towarowości tą metodą dla gospodarstw chłopskich na podstawie materiałów Instytutu Ekonomiki Rolnej. Ze względu na brak miejsca ogranicza się do podania tylko ogólnych zasad zastosowanej metody, natomiast podaje wyniki tak przeprowadzonego szacunku „działki rynkowej” brutto i netto dla sześciu lat.

Procentowy udział „działki rynkowej” przy przeciętnym obszarze użytków rolnych w gospodarstwie 5,42—5,70 ha wynosi: dla rachunku brutto od 26,6 do 28,8%, dla szacunku netto od 16,0% do 20,0% obszaru tych użytków.

Na podstawie dokonanego szacunku „działki rynkowej” autor wyprowadza szereg wniosków charakteryzujących towarowość gospodarki chłopskiej w ostatnich latach.

Opr. Wł. Nowicki i A. Zabko-Potopowicz